

opgericht.' Een dergelijk grenzeloos respect voor de natuur is ook vandaag nog steeds typerend voor Zweden.

Met deze integrale, getrouwe vertaling doet uitgeverij Atlas het genie van Selma Lagerlöf alle eer aan. *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* is een ongeëvenaard boek, en dankzij deze prachtige nieuwe editie is die onvergetelijke leeservaring nu ook voor een breed Nederlandstalig publiek beschikbaar. De uitgeverij hoopt hiermee lezers 'van 8 tot 88' te kunnen boeien, maar voor heel jonge lezers is deze volwassenen uitgave

allicht net iets te hoog gegrepen. De omvang, het ontbreken van illustraties en de behoorlijk moeilijke (Zweedse) woordenschat stellen immers hoge eisen aan de lezers. Beter geofende boekenwormen vanaf ongeveer twaalf jaar zullen ongetwijfeld wel veel plezier aan deze integrale versie beleven.

Selma Lagerlöf: *Nils Holgerssons wonderbare reis*, Atlas Amsterdam, 2010, 544 p., € 24,90 ISBN 9789045016597. Vert. van: *Nils Holgerssons underbara resa* door Van der Heijden, Elina / Jongeneel, Wiveca. Distributie: Veen Bosch en Keuning

AVONTURENROMANS / DIEREN

Bronnen

De Vos, Alexandra, 'Gejaagd door de ganzen', in *De Standaard*, 23.04.2010

Desmidt, Isabelle, 'Verhaal van een kinderboek. Nils Holgersson in Nederland en Vlaanderen', in *Literatuur zonder leeftijd* 57, 2002, pp. 59-76.

Joosen, Vanessa en Vloeberghs, Katrien, *Uitgelezen Jeugdliteratuur. Ontmoetingen tussen traditie en vernieuwing*, Lannoo Campus, 2008.

Nikolajeva, Maria, *Barnbokens byggklossar* [De bouwstenen van het kinderboek], Lund: Studentlitteratur, 2004 (tweede editie).

POËZIE VOOR JONGENS

Simon van der Geest, Jan Jutte: *Dissus*

door Sylvie Geerts

Gepest worden, hopeloos verdwalen, bijna al je vrienden zien sterven en vergeten worden door je ouders. Meer gruwelijke ingrediënten voor een jeugdboek kan je nauwelijks bedenken. Simon van der Geest en Jan Jutte brengen ze samen in een verontrustende, maar tegelijk ook spannende en grappige odyssee. *Dissus* is een in elk opzicht buitengewone herwerking van het epos van Homeros. Op meesterlijke wijze wordt gespeeld met taal, tekst en beelden en ontmoeten tegenstellingen elkaar op de grens tussen realiteit en magie.

De taal van Simon van der Geest is tegelijk poëtisch en alledaags. *Dissus* is poëzie voor jongens, de vrije verzen komen heel natuurlijk over en alle registers komen aan bod: bijna spreektaalige passages worden afgewisseld met kleine gedichten. Het gebruik van alliteratie, rijm en binnenrijm is zorgvuldig uitgebalanceerd tot een prachtig klinkend, ritmisch taalavontuur.

Het boek opent met een alledaagse scène: 'Ze zouden naar het zwembad / en ik mocht wel mee / als ik maar niet weer ging janken: / de Grote Jongens waren er vast ook.' Het zijn de details die het verhaal van Homeros in herinnering brengen, althans voor wie het kent. De naam van de ik-verteller, Dissus, verwijst subtiel naar Odysseus. De

titel van het eerste hoofdstukje luidt 'Oorlog' en geeft samen met de verwijzingen in de illustraties het verhaal van bij aanvang een intertekstuele gelaagdheid mee. De oorlog tussen de Grieken en de Trojanen wordt hier een oorlog tussen Dissus en zijn vrienden en een bende oudere, uit de kluiten gewassen pestkoppen. De herkenbaarheid van de scène en het wervelende taalspel zuigen je dan ook meteen in het verhaal: 'Even later was het oorlog / Tekkelen, glijen, bommetjes vlakbij en randje douwen, schuilen bij het bubbelbad, onze gele mat gejat.'

De jongen die we in deze aanvangsscène ontmoeten, die een 'niemand' wordt genoemd, verschilt in zowat elk opzicht van zijn Griekse bijna-naamgenoot. De zoekende, opgroeiende Dissus doet dikwijls meer aan Telemachos dan aan diens heldhaftige vader denken. Hij ontvlucht de kleine zwembadolog door zich te verschuilen op de wc. Daar fantaseert hij voor zichzelf een heldenrol die in het vervolg van het boek op een even pijnlijke als grappige manier wordt bewaarheid. Een vreselijke storm tilt de bus naar huis op en dropt Dissus en zijn vriendjes in ongekende streken. De avonturen die zich verder ontvouwen, zijn onderverdeeld in twee delen die je ook in de *Odyssee* kan onderscheiden: de avonturen onderweg ('Zwaar verdwaald') en de thuiskomst ('Opgestaan is plaats ver-

gaan'). Dissus werpt zich op als leider in de lange, gevaarlijke tocht naar huis. De verandering in het karakter van Dissus wordt voor het eerst duidelijk in de scène bij de eenogige schapenboer, Van der Geests versie van de Homerische Cycloop. De beroemde en vaak gerecycleerde 'niemand'-list krijgt in deze scène een extra betekenis. Wanneer de blindgemaakte reus om hulp schreeuwt omdat hij door Niemand is verwond, krijgt zijn noodkreet geen gehoor. Net als Odysseus legt Dissus een grote durf aan de dag. Hij stelt zich voor aan het monster dat net een van zijn vriendjes heeft verslonden: 'Ze noemen mij Niemand'. In het geval van Odysseus is het een illustratie van zijn listigheid, in *Dissus* geval weerklinkt vooral de echo van de sneer van de Grote Jongens. Wanneer Dissus weer thuiskomt, is hij groter geworden, maar pas dan wacht hem de grootste beproeving. Net als Odysseus moet hij na zijn jarenlange afwezigheid strijden om zijn plaats terug te winnen. Waar Odysseus het aan de stok krijgt met de vrijers die zijn vrouw het hof maken, moet Dissus het opnemen tegen een hond. Die heeft niet alleen zijn kamer, maar ook zijn naam en de liefde van zijn ouders afgepakt. Hoewel deze wending totaal ongelooftwaardig is, zetten Van der Geest en Jutte overtuigende karakters neer. Ze creëren een beklemmende en verontrustende sfeer in

rake poëzie en beeld. 'Ik denk — en zeg maar niet hardop — / dan heb je mij in dat hart / wel heel erg goed verstopt'. Op de afbeelding van Dissus' ouders gaapt een leegte op de plaats van het hart (ill. p. 227).

Hervertellingen van klassieke mythologie koesteren in de regel hun relatie tot de brontekst. Daarin onderscheiden ze zich van vele hervertellingen van sprookjes, die dikwijls heel losjes op een basisverhaal zijn gebaseerd. Het wekt vandaag nauwelijks nog verbazing als Sneeuwwitje opduikt in het New York van de jaren twintig (Fiona French, *Snow White in New York*) of de Schone en het Beest in het Antwerpen van de late middeleeuwen (Anne Provoost, *De roos en het zwijn*). Maar de avonturen van Griekse helden spelen zich — althans in de Nederlandstalige jeugdliteratuur — meestal gewoon af in het land en de tijd van de mythen. Anders dan bij sprookjes kunnen auteurs er hier immers niet van uitgaan dat alle lezers het bronverhaal kennen. Een mythe omvormen tot een verhaal in hedendaagse context houdt het risico in dat een hele betekenislaag voor vele lezers ongrijpbaar blijft. In *Dissus* gebeurt dat niet. Van der Geest en Jutte laten tekst en beeld even sterk werken op verschillende kennis- en betekenisniveaus, en dat mag een hele verdienste heten. Ook voor wie de *Odyssee* niet kent, geeft de intertekstuele gelaagdheid een extra dimensie aan het verhaal. De toevallige gebeurtenissen en vreemde wezens komen duidelijk uit een andere wereld die ook zonder de expliciete referenties het verhaal een mythisch karakter verlenen.

Van der Geest maakt dus geen knieval voor Homeros. Trouw aan het origineel of de overdracht van kennis van de klassieke literatuur vormen niet de hoofdbekommerenis. Het verhaal kan evenmin worden herleid tot een allegorie waarbij elk aspect in een onmiskenbare één-op-éénrelatie tot een element uit de brontekst staat. De trouw van

Vaasschildering

Penelope contrasteert bijvoorbeeld scherp met het verraad van Dissus' ouders. Van der Geest neemt wat hij kan gebruiken en maakt er zijn eigen verhaal van. Net daarom gaat het nooit over de hoofden van jonge lezers heen. Tegelijkertijd leggen auteur en illustrator ook vindingrijkheid aan de dag in hun aanpassing van scènes en elementen uit het epos van Homeros. Zo wordt het vrouwelijke monster Skylla getransformeerd tot 'een gele kraanmachine met cabine, / op de zijkant in het zwart: / 'Skylla 2000'. *Dissus* is een intelligent, maar ook heerlijk spannend avontuur met jongenstaal, jongenshumor en eerlijke gevoelens.

Ook de illustraties van vakman Jan Jutte houden het evenwicht tussen heden- en mythisch. De beeldtaal van Jutte is geënt op de Griekse vaasschilderkunst en tegelijkertijd fris en eigentijds. Het eenvoudige kleurenpalet van oranje-terracotta in twee tonen en zwart combineert de traditie van de zwarte en rode figuren van de klassieke vazen met de eenvoud van moderne grafiek. Ook de vormen brengen op een ongedwongen manier traditioneel en heden- en mythisch bij elkaar. De silhouetten van de 'Grote Jongens' zijn onmiskenbaar gevormd naar het voorbeeld van de zwartfigurige vaasschilderingen van soldaten met de typische vorm van de Griekse helm en de in rood ingekraste details, terwijl de kleine Dissus en zijn vrienden de herkenbare klare lijn hebben die

typerend is voor Juttes tekenstijl. Voor wie bekend is met de Griekse vaasschilderkunst, is de intertekstuele werking misschien wel het sterkst bij de afbeelding van Dissus en zijn makers vluchtend voor de Sirene. Niet alleen is de sirene zelf een bijna-kopie van een beroemde roodfigurige Attische vaas, ook compositorisch is de parallel met deze vaasschildering markant — alleen vinden we hier geen Griekse roeiers op een schip, maar Nederlandse jongens op een fiets... (zie ill. boven).

Ornamentele figuren als meanders, spiralen, rasters, golven, rozetten en zigzaglijnen werden door de antieke schilders in banden boven en onder de centraal geschilderde figuren geplaatst. Jutte gebruikt dit compositorische element om illustraties die over twee pagina's lopen met elkaar te verbinden. Daarnaast laat hij de geometrische figuren terugkeren als graffiti op de muren en vuilnisbakken — net als het woord 'Ithaka' trouwens — en nog subtieler als vormgevend elementen, bijvoorbeeld om de kledij en de knieën en vingers van de eenogige reus te tekenen.

Uitzonderlijk voor een boek voor lezers ouder dan twaalf is dat het aandeel van de illustraties letterlijk even groot is als dat van de tekst. Elke dubbele pagina is een werkstukje op zich waarbij tekst, illustratie en witruimte zich in een goed doordachte verhouding tot elkaar bevinden. Ook wat de creatie van verhaal en betekenis betreft, werken tekst en illustratie perfect samen. Spanningsopbouw, verwijzingen naar het antieke bronverhaal en beeldtaal, humor, gevoel en poëzie zijn in dit boek een creatie van woord en beeld. *Dissus* is een complex

prenten- en poëzieboek dat het niet moet hebben van eenvoudige vragen en pasklare antwoorden. Het is tegelijkertijd een wervende intertekstuele ervaring, een spannend en grappig avontuur en een beklievend verhaal over groot worden en wat je daarbij wint en verliest.

Simon van der Geest, Jan Jutte: *Dissus*, Querido Amsterdam, 2010, 119 p.: ill., € 13,95 ISBN 9789045110820. Distributie: WPG Uitgevers

12+ — ODYSSEUS / GEDICHTEN

Kapot

Dat ik hier elke vrijdag was met papa en een volle tas 'Mag ik het doen?' 'Jij mag het doen.' Elke fles een bommetje Papa gaf ze aan en ik liet alles knallen –

dat lijkt nu zo ver weg voorbij klats kapotgevallen'

Uit: *Dissus*, p. 79

'ZO DEDEN WE DAT, MET BOOTJES EN HOOIBERGEN'

Karin Kustermans in gesprek met Simon van der Geest

We liepen samen pas voor pas ik liep voorop en riep 'Kom op!' wist toen nog niet hoe ver het was

DISSUS

Kustermans: *Dissus* is een hervertelling van de *Odyssee*, die in de loop van de wereldgeschiedenis al talloze malen bewerkt en herverteld is. Een ambitieuze keuze voor een bijna-debutant.

Van der Geest: Voor mij voelde dat niet zo. Ik had niet het gevoel dat ik me plots aan een enorm werk waagde. Ik kom uit het theater, en ik heb daar al wel vaker gewerkt vanuit mythen. Ik heb er ook mijn afstudeerscriptie over geschreven. Het was dus niet mijn allereerste bewerking van een klassieker. De *Odyssee* was eerder iets wat al vaker op mijn pad gekomen was, en wat ik tot dan een beetje had proberen te omzeilen. Als je al eerder het verhaal van Penelope hebt gedaan, en Perseus en Theseus, dan ligt het wel in de lijn der verwachting dat je ook een keer de *Odyssee* gaat doen. Dat is gewoon een verhaal waar je niet omheen kan. Het is ook te mooi om te laten liggen. Daarbij was de *Odyssee* voor mij als kind een van mijn eerste kennismakingen met de oudheid. Ik was een jaar of negen toen

ik de eerste plaatjes ervan zag, van de Eenooog en zo. Dat zijn beelden die verder gaan dan alleen maar een spannend verhaal.

Dissus is ook niet tot stand gekomen vanuit het verlangen 'laat ik nu maar eens die hele *Odyssee* gaan bewerken'. Het is beetje bij beetje gekomen. Het begon allemaal met één zin: 'Mijn vader heeft zeven schapen.' Dat vertelde ik aan een meisje, want dat was ook zo: mijn vader had toen zeven schapen. Toen dacht ik: wat een mooie zin eigenlijk... Daaruit ontstond even later het eerste gedicht, waarin 'mijn vader' veranderde in de Eenooog. Daarna kwam er nog een. Omdat ik voelde dat ik een toon aansloeg die raak was, ben ik dat gaan uitbreiden. Ik dacht: als ik de sirenen doe, dan moet ik ook de Laestrygonen doen. En zo is het langzaam, als een soort sneeuwbal, steeds groter geworden. Aanvankelijk wilde ik alleen over de reis vertellen, maar gaandeweg besefte ik dat ik ook het tweede deel van het verhaal moest vertellen.

Kustermans: In veel bewerkingen voor

kinderen gaat het vooral over de reis. Het tweede deel komt niet aan bod of wordt snel afgehandeld. Jij hebt er heel bewust voor gekozen om het tweede deel even uitgebreid aan bod te laten komen. Waarom?

Van der Geest: Het eerste deel is natuurlijk het spectaculairst. Deel twee is lastiger te verkopen. Dat moet het heel erg hebben van de intrige, die wel superspannend en heel gaaf in elkaar zit. Maar de twee delen kunnen niet zonder elkaar. Ze zijn heel erg met elkaar verbonden. Het is één groot verhaal over heimwee. Het hele eerste deel door wil Odysseus eigenlijk gewoon naar huis. Dan doe je er tien jaar over om thuis te komen, dan denk je na tien lange jaren dat je er bent, en op het moment dat je thuiskomt, blijkt het veel ingewikkelder te liggen en ben je nog helemaal niet thuis.

Kustermans: Als je een klassieke tekst bewerkt, kun je niet om de vraag heen hoe trouw je moet blijven aan het origineel, hoe

dicht je bij de bron moet blijven. Jij kiest met *Dissus* resoluut voor een heel vrije bewerking.

Van der Geest: Daarin een evenwicht vinden is best wel lastig. Ik heb af en toe ook wel geprobeerd om dicht bij het origineel te blijven, maar dat werkte niet. Dat ik dat wel probeerde, was niet omdat ik vond dat dat zo hoort. Het had denk ik met een soort van angst te maken. Het originele verhaal vormt een houvast. Op dat moment had ik nog niet in de gaten dat mijn eigen verhaal ook genoeg houvast bood. Het personage en de toon waren sterk genoeg.

Het is ook helemaal niet zo dat ik de *Odyssee* ernaast had liggen bij het schrijven. Natuurlijk heb ik hem ooit helemaal gelezen, en tijdens het schrijven heb ik hem ook weer herlezen, en bij twijfel pakte ik hem erbij. Of gewoon om ideeën op te doen. Maar op een gegeven moment heb ik hem teruggezet in de kast, omdat ik vertrouwde op de verhalen die ik nog kende, de verhalen die in mijn hoofd zaten. Toen durfde ik het origineel ook meer los te laten omdat ik doorhad dat het meer om mijn eigen verhalen ging.

Kustermans: Odysseus wordt een jongen van nu, die in het heden avonturen beleeft die heel erg herinneren aan de omzwervingen van de Griekse held. Was het moeilijk om voor elk onderdeel van het verhaal een eigentijdse variant te vinden?

Van der Geest: Dat vond ik net een van de fijnste dingen. Ik ben daar ook niet heel erg naar op zoek gegaan, het diende zich aan. Vaak ging het om een soort van herkenning: toen ik aan het kanoën was en mijn kano sloeg om, dat was heel spannend, en o, dat lijkt eigenlijk op het avontuur met de Laestrygonen.

Je hebt natuurlijk ook een aantal dingen waar je tegenaan loopt, die je niet zo kan vertellen. Gewoon het simpele feit dat Odysseus een volwassen man is, bijvoorbeeld, die zijn vrouw gaat terugzien. Daarvoor was mijn *Dissus* te jong. Dus moest ik een alternatief vinden. Zeker bij het tweede deel was het zoeken. Maar het mooie daarvan is dat je daardoor ook heel erg bij de kern van het verhaal komt. Want om een equivalent te vinden moest ik eerst het origineel ontleden en erachter proberen te komen: waar gaat dit nou echt over? Wat betekent dat nou echt,

om te verwachten dat je thuiskomt en dan ontdekt dat iemand je plaats in heeft genomen? Ik moest voorbij kijken aan de hoofdpersoon Odysseus, met zijn hele leger achter zich, zijn boten, zijn volwassenheid. Ik kwam er steeds meer achter dat het heel erg gaat over opgroeien en het jezelf worden en jezelf

'Realisme op zich vind ik niet zo interessant. Realisme kun je ook buiten op straat zien. Ik vind het juist heel fijn, ook als lezer, dat je los kunt komen, dat je weg kan van de beperkingen en de ruis van het realisme.'

durven zijn, over het verlangen naar de veiligheid van je nest en van je ouders, maar ook over het daaruit losbreken en beseffen dat de wereld veel ingewikkelder en gevaarlijker in elkaar zit dan je dacht. In die zin kun je de hele *Odyssee* lezen als een coming-of-ageverhaal. Deel één is dan je kindertijd, deel twee is de puberteit, wanneer je de moeilijkere dingen des levens ontdekt. Ik denk dat ik er zo toe gekomen ben om de liefde van Odysseus voor Penelope te vertalen naar de liefde voor je vader en je moeder en je zusje. En om *Dissus* te ontwikkelen te laten doormaken van antiheld tot held. Dat is toch ook het verhaal dat ik wil vertellen: dat je je ontwikkelt van een niemendalletje tot iemand die ertoe doet, iemand die gezien wordt.

Dat is het prettige van werken met mythes. Een mythe is niet één eenduidig verhaal. Er zijn sowieso honderden versies. Het fijne is dat je toch ook kunt kiezen: wat is voor mij het belangrijkste, wat is voor mij de kern, waar gaat het voor mij over? En hoe kan ik dat overbrengen?

Kustermans: Geloofwaardigheid is daarbij niet je eerste bekommernis.

Van der Geest: Er is een groot verschil tussen geloofwaardigheid in de zin van 'klopt het met het realisme? Geloof ik dat dit in het echt zou kunnen gebeuren?' en geloofwaardigheid in de zin van 'word ik erdoor meegenomen in het verhaal? Leef ik mee?'. Realisme op zich vind ik niet zo interessant. Realisme kun je ook buiten op straat zien. Ik vind het juist heel fijn, ook als lezer, dat je los kunt komen, dat je weg kan van de beperkingen en de ruis van het realisme. Je kan het hele verhaal natuurlijk ook lezen als één verlangen

van de hoofdpersoon, een verlangen dat ontspoord. Dan zit je al buiten het realisme. Want in je dromen kan alles. Ik heb geprobeerd om dat zo te balanceren dat je daar als lezer zelf in mee kan balanceren: wat geloof ik, wat maak ik er zelf van? Voor mij was het allebei, werkelijkheid en verlangen, geloof ik. Ik moest

daarbij soms denken aan een beeld uit *Max en de Maximonsters* [Maurice Sendak], het allermooiste plaatje uit de jeugdliteratuur: het moment dat zijn kamer in dat bos verandert. Dat heeft altijd zo tot mijn verbeelding gesproken: gebeurt dat echt, of in zijn verbeelding? Maar hij wordt wél meegenomen, en vertrekt met dat bootje... Dat vind ik een heel spannend evenwicht.

Kustermans: *Dissus* is een heldendicht, en bulkt, genregetrouw, van de overdrijvingen. Als je het hebt over de avonturen die *Dissus* meemaakt, neig je naar de hyperbool. Als het over de emoties gaat doe je net het tegenovergestelde: die zitten heel vaak tussen de regels verstopt.

Van der Geest: Dat hoort, denk ik, wel bij een soort mannencultuur, een jongenscultuur. Het is natuurlijk heel stoer om je heldendaden te bezingen en er iets groots van te maken en er nog een schepje bovenop te doen. Verdriet, dat is andere koek. Dat is lastiger, dat is moeilijker om te laten zien. Bij verdriet ga je zeker niet het achterste van je tong laten zien.

Kustermans: De vriendjes die omkomen, lezen bij momenten als een sinister aftelrijmpje.

Van der Geest: Zo gaat het uiteindelijk in de *Odyssee* ook. Daar sneuvelen er nog veel meer. Odysseus blijft echt als enige over. In de *Odyssee* gaat het maar door.

Kustermans: Heb je er een bedoeling mee dat je *Dissus* niet als enige laat overblijven?

| **Van der Geest:** Ergens waren de avonturen gewoon op [lacht]. Maar ik vond het afscheid nemen, het dag zeggen, eigenlijk ook een heel mooi thema, omdat dat onder jongens altijd een fascinerend ding is: hoe doe je dat? Dus moesten er wel vrienden overblijven om afscheid van te kunnen nemen.

| **Kustermans:** Je hebt het woord 'jongens' zelf al een paar keer laten vallen. In meer dan één recensie wordt *Dissus* een echt jongensboek genoemd. Was je je er bij het schrijven van bewust dat dit een heel 'jongensachtig' boek was?

| **Van der Geest:** *Dissus* is eigenlijk het meest autobiografische werk dat ik tot nu toe geschreven heb. Het is natuurlijk ook een heel fantastisch verhaal, maar van zowat elk avontuur dat *Dissus* meemaakt, weet ik: dat is daar of daar gebeurd, met die of die vriend. Ik heb heel erg vanuit persoonlijke herinneringen gewerkt, die ik dan heb omgebogen naar dit verhaal. En die avonturen... zo ging het gewoon. Zo deden we dat vroeger met de jongens onder elkaar. Het mooiste compliment dat ik over *Dissus* heb gekregen, kwam van mijn beste vriend, aan wie ik het boek ook heb opgedragen. Hij zei: 'Joh, je hebt onze jeugd op poëzie gezet.' Toen dacht ik: ja, verdomd. Want zo deden we dat, met bootjes en hooibergen en dat soort dingen.

Zelf vind ik het wel tof dat bezongen wordt hoe je als jongen ook dingen kapot wil maken en driften hebt. Al die ongepolijste lelijke dingen, die helemaal niet in het fatsoensplaatje passen. Ik hoorde laatst iemand zeggen dat er te weinig geravot wordt in kinderboeken. Vroeger werd dat kwajongensgedrag bezongen en opgehemeld, in boeken zoals *Dik Trom*. Als je tegenwoordig iemand zijn band leeg laat lopen, ben je een crimineel. Dat is natuurlijk een flauw geintje, maar er zit ook een kern van waarheid in. Het gaat om die drang van jongens. Dat vind ik ook zo mooi aan *Max en de Maximonsters* en de film die daar onlangs naar gemaakt is: dat boek en film heel erg die drift en dat destructieve er laten zijn. Er wordt niet geprobeerd die drang te bedekken of er via de moraal een wending aan te geven.

| **Kustermans:** *Dissus* is vooral ook een avontuur in taal. Op dat vlak trek je alle regis-

ters open. Hoe spreektaalig ze ook klinkt, je taal zit vol verzen, rijmen, binnenrijmen, alliteraties, alsof het niets is. Is dat ook zo, of is het hard werken om ze zo te krijgen?

| **Van der Geest:** Dat is het verraderlijke, natuurlijk. Het lijkt spreektaal maar het is honderd keer herkauwd en herkauwd, net om de toon toch niet kunstmatig te laten zijn, om net dat natuurlijke te bereiken. Ik kan dat technisch niet zo goed uitleggen, maar het heeft heel erg te maken met een toon. Ik moet het horen in mijn hoofd. Dat ik het zo 'spreektaalig' heb opgeschreven, heeft ook te maken met het feit dat de *Odyssee* een oorspronkelijk mondeling overgeleverd verhaal is. Ik heb het zelf ook mondeling meegekregen, van mijn leraar Latijn. Dat is natuurlijk dé manier om de klassieken te leren kennen. Dat vind ik ook wel iets heel moois, waarvan ik hoop dat het nooit zal uitsterven: dat mensen mondeling verhalen aan elkaar vertellen, van papa op de rand van het bed voor het slapen gaan tot verhalen bij een kampvuur. *Dissus* moet ook het liefst hardop gelezen worden, omdat het verhaal ook verteld wordt door de muziek en de klank. Die muziek is eigen aan poëzie, maar mijn theaterachtergrond speelt ook mee: daardoor ben ik me ervan bewust hoe direct taal kan werken.

| **Kustermans:** In veel bewerkingen van klassieken heerst een zekere schroom en wordt een plechtstatige taal gebruikt.

| **Van der Geest:** Ik werk nu al jaren met mythen. Eerst heb ik er onderzoek naar gedaan, daarna bewerkte ik ze voor toneel. Ik ben ervan overtuigd dat de mythe niet in het verhevene te vinden is. Mythen moeten heel direct tot je spreken. Voor mij is de mythe iets heel basaal, meer iets van je kloten dan van je hoofd. Het is toch wonderbaarlijk dat die verhalen zoveel eeuwen hebben doorstaan, dus er moet wel iets bijzonders aan zijn. Dat bijzondere zit 'm niet in het verhevene. Het zit 'm erin dat de kern van die verhalen zo sterk is en over ons mens-zijn gaat.

| **Kustermans:** Zowel je debuteert, *Geel gras*, als *Dissus* werd meteen opgepikt door de kinderboekenkritiek en geloofd als een beloftevolle nieuwe stem.

| **Van der Geest:** Dat mijn werk zoveel

besproken wordt, geeft me de bevestiging dat het bijzonder is wat ik maak, dat het wordt herkend als een nieuw geluid. Hier moet ik dus mee verder gaan, dit moet ik verder uitzoeken. De reacties op *Dissus* en *Geel gras* zorgen er ook wel voor dat ik nu streng ben voor mezelf. Strenger dan voorheen, misschien wel. Doordat ik het gevoel heb dat er veel mensen zijn die geloven dat wat ik doe bijzonder is, voel ik me gesterkt om daarin naar mezelf te blijven luisteren, maar ook om mezelf te vernieuwen.

| **Kustermans:** Bij *Geel gras* klonk er ook kritiek op enkele tekortkomingen. Hoe ga je daarmee om?

| **Van der Geest:** In eerste instantie is het gewoon vervelend, gewoon kut. Maar in tweede instantie zet het je aan het denken. Recensies zijn uiteindelijk hele waardevolle informatie over hoe een boek wordt ontvangen door mensen die daar hun vak van hebben gemaakt. Ik heb er veel aan gehad. Zeker als je dingen terug ziet komen in meerdere recensies. Aan de andere kant is het heel jammer dat er geen recensenten van negen jaar zijn. Want dat vind ik ook heel belangrijk: hoe wordt een boek door hen ontvangen?

Ik vind het heel jammer dat er een kloof is ontstaan tussen wat toegankelijk is en wat op kunstzinnig of literair niveau wordt gewaardeerd. Ik zie het als een uitdaging om te kijken of je dat allebei kan: én de jonge lezer meenemen én aan je literaire ambitie tegemoetkomen. Want ik wil wel gewoon een bepaald kunstzinnig ding maken, het moet muziek zijn en verrassend, en ik moet er zelf ook door verrast worden. Ik geloof er wel in dat je dat bij elkaar kan brengen. Misschien moet je me over tien jaar nog eens vragen of ik er dan nog zo over denk, maar nu geloof ik daarin.

Ik schrijf ook niet voor de jeugd omdat ik kinderen zo lief of schattig vind. Het is voor mij op dit moment het genre dat mij het meeste vrijheid geeft. De beperkingen die sommigen eraan vinden kleven, vind ik net heel erg inspirerend. Die geven mij vleugels. Bijvoorbeeld dat je helder moet zijn, een zekere eenvoud moet nastreven. Een soort eerlijkheid ook. Cynisme ligt moeilijk voor jonge lezers: ze pikken dat niet, en dat is eigenlijk ook je geluk, want cynisme is volgens mij vaak een soort vlucht.

| **Kustermans:** Je moet helder zijn, een zekere eenvoud nastreven, zeg je. Tegelijk ga je niet zo ver dat je omwille van die helderheid alles gaat uitspellen. Je laat vage en open plekken in je tekst.

| **Van der Geest:** Dat zijn twee verschillende dingen. Als je alles gaat invullen, ga je er toch aan voorbij dat kinderen natuurlijk donders goed kunnen associëren en hun verbeelding kunnen laten werken, vaak veel beter dan volwassenen zelfs. Je moet een kind au sérieux nemen. Er zullen genoeg kinderen zijn die zeggen: vage shit, ik snap het niet. Ik denk trouwens niet dat ze dat zeggen omdat ze het écht niet aankunnen. Ik denk dat ze dat zeggen omdat ze het nog niet eerder hebben gedaan. In die zin vallen of staan zulke boeken natuurlijk bij de gratie van een goeie leraar, die kinderen weet te prikkelen.

| **Kustermans:** Hou je er tijdens het schrijven op de een of andere manier rekening mee dat je voor kinderen aan het schrijven bent?

| **Van der Geest:** Niet echt. Een enkele keer denk ik: nee, dat woord kan ik beter niet gebruiken, laat ik er een eenvoudiger synoniem voor vinden. Ik laat mijn manuscripten wel aan enkele kinderen lezen, mijn proefkonijnen. Net omdat ik erg nieuwsgierig ben naar wat jonge lezers er nou van vinden. Sommige dingen die ze zeggen leg ik naast me neer, omdat ik bijvoorbeeld denk: je kent dat woord niet? Nou jammer, dan moet je dat maar vragen aan iemand. Een meisje, uit de stad, wist bijvoorbeeld niet wat een riek was. Nou, misschien dat de illustratie dan weer helpt. Maar soms denk ik ook: o ja, dit heb ik inderdaad onnodig ingewikkeld geformuleerd. Wat wil ik nou eigenlijk zeggen? Is het nodig dat ik het zo ingewikkeld formuleer? Neen, het kan ook helderder. Op een bepaalde manier kunnen ze je prettig wakker schudden.

In het stadium dat zij mijn tekst lezen, ben ik natuurlijk al heel ver gevorderd met de ontwikkeling van het verhaal. Toch is het al gebeurd dat ik door hun commentaar op nieuwe ideeën ben gekomen. Een jongen die *Dissus* gelezen had, vroeg ik: 'Mis je nog iets?' Hij zei: 'Ja, ik vind het jammer dat je niks meer over Kirke hoort, dat je niet weet hoe dat afloopt.' Ik dacht: dat is inderdaad een lijntje

dat ik uitzet, je hebt helemaal gelijk, dat moet nog op een of andere manier zijn staartje vinden.

| **Kustermans:** Zijn er inhoudelijk beperkingen aan wat kan in een kinderboek? Als *Dissus* thuiskomt, blijkt hij te zijn vervangen door een hond, zijn ouders zijn hem vergeten. Helemaal op het einde laat je de moeder zeggen: maar we waren je helemaal niet vergeten. Was dat té moeilijk om tegenover jonge lezers vol te houden, ouders die hun kind vergeten?

| **Van der Geest:** Nee, daar had het niet zo mee te maken. Of die moeder dat nou zegt of niet, vind ik niet het belangrijkste. Voor mij is het belangrijker wat *Dissus* daarvan vindt, hoe hij daarop reageert. Je kan die uitspraak van de moeder natuurlijk op heel verschillende manieren lezen. Je kunt er schijnheiligheid in lezen, maar je kunt evengoed denken dat ze de waarheid spreekt. Die verschillende interpretaties komen heel duidelijk naar voren als ik het er met anderen over heb. Mensen van mijn leeftijd denken vaak dat die moeder dat gewoon zegt uit een soort schijnheiligheid. Misschien heeft dat ook te maken met het doorbreken van het 'En nu is alles goed'-gevoel. Je voelt natuurlijk aan alles dat het niet allemaal goed is. Er is zoveel gebeurd, té veel. Ze kan dat wel zeggen, maar het is gewoon te laat. Maar sommige kinderen die het boek

hebben gelezen, geloven dan wel weer blindelings in wat de moeder zegt: 'Dus het is allemaal goed.' Dat vind ik ook wel aandoenlijk. Maar ik ben wel benieuwd wat zo'n kind, als het het boek over tien jaar nog eens zou lezen, er dan in zou zien. [lacht] Net zoals ik benieuwd ben naar wat ik als kind van bepaalde boeken zou hebben gevonden. Wim Hofman is een schrijver die ik heel erg bewonder. Hij heeft een paar pareltjes geschreven. Misschien is het ook dat jongetjesgevoel. De magie van het verbranden van krabbetjes boven een kampvuur weet hij heel mooi te vatten. Wat hij schrijft is vaak eigenlijk vrij donker. Ik heb hem vrij laat ontdekt. Ik ben benieuwd wat ik van hem zou hebben gevonden als ik hem had ontdekt toen ik zelf acht of negen was. Een andere schrijfster die ik bewonder is Joke van Leeuwen. Haar lees ik al sinds ik klein ben. Haar open blik, de manier waarop ze alles vanuit een zekere verbazing weet te vertellen, vind ik heel waardevol en inspirerend.

| **Kustermans:** Werk je aan een derde boek?

| **Van der Geest:** Ja, ik ben er de laatste weken intensief mee bezig. Ik mag er van mezelf nog niet te veel over vertellen omdat ik de vrijheid wil om er lekker mee te klooiën. Maar ik kan wel zeggen dat het weer over jongens gaat, toch wel... Over broers. En over insecten.

